



**14. PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO: struktura państwa, urzędy, organizacje międzynarodowe, konflikty wewnętrzne i międzynarodowe, przestępczość, polityka społeczna\*, partie i politycy\*, kościoły i religie\*, gospodarka\***



14a.mp3 długość nagrania: 08:28

***Struktura państwa, urzędy***

|                            |                         |
|----------------------------|-------------------------|
| ambasada / ambasador       | embassy / ambassador    |
| dyplomata / dyplomatyczny  | diplomat / diplomatic   |
| dyplomacja                 | diplomacy               |
| burmistrz                  | mayor                   |
| demokracja / demokratyczny | democracy / democratic  |
| dyktatura / dyktator       | dictatorship / dictator |
| monarchia / monarcha       | monarchy / monarch      |
| ekonomia, gospodarka       | economy                 |
| ekonomista                 | economist               |
| ekonomiczny, rentowny      | economic                |

*www.maturazangielskiego.net - bezpłatne materiały, zadania, ogłoszenia, forum, książki...*

|                                |  |
|--------------------------------|--|
| Ministerstwo                   | Ministry   |
| np. Ministerstwo Finansów      | the Ministry of Finance  |
| naród                          | the people   |
| parlament                      | Parliament   |
| partia                         | party  |
| polityka                       | politics   |
| polityka ugrupowania           | policy   |
| polityk                        | politician   |
| polityczny                     | political  |
| poseł, posłanka                | Member of Parliament (M.P.)                                      |
| premier / prezydent            | prime minister / president                                       |
| głowa państwa                  | head of state  |
| rada miejska                   | town council, city council                                       |
| radni                          | (town/city) councillors  |
| ratusz                         | town hall, city hall   |
| rząd                           | government, the Cabinet  |
| samorząd                       | local government   |
| wybory / wybierać              | election / to elect  |
| dyskutować / głosować na kogoś | to debate / to vote for <i>sb</i>                                |
| mówić / obiecywać (reformy)    | to speak / to promise (reforms)                                  |
| popierać coś                   | to support <i>sth</i> , to be (strongly) in favour of <i>sth</i> |
| być przeciwnym czemuś          | to be (strongly) against <i>sth</i>                              |
| wygłosić mowę / mowa           | to make a speech / speech  |

⬇ 03:07

---

|                        |                                 |
|------------------------|---------------------------------|
| emigrować              | to emigrate                     |
| emigracja              | emigration                      |
| emigrant               | emigrant                        |
| gęsto zaludniony       | densely populated               |
| słabo zaludniony       | sparsely populated              |
| hymn / flaga narodowa  | national anthem / national flag |
| kraj                   | country                         |
| kraj ojczysty          | mother country, native country  |
| kraje rozwinięte       | developed countries             |
| kraje rozwijające się  | developing countries            |
| kraje rozwinięte       | the First World                 |
| kraje Trzeciego Świata | the Third World                 |
| królestwo / imperium   | kingdom / empire                |

|                             |                           |
|-----------------------------|---------------------------|
| obywatel / obywatelstwo     | citizen / citizenship     |
| stan / region / województwo | state / region / province |
| zagranica                   | foreign country, abroad   |
| mieszkać za granicą         | to live abroad            |

⬇ 04:32

***Kontynenty***

Afryka - Africa  
 Ameryka Południowa - South America  
 Ameryka Północna - North America  
 Antarktyda - Antarctica  
 Australia - Australia  
 Azja - Asia  
 Europa - Europe

(Europa Środkowa - Central Europe  
 Europa Wschodnia - Eastern Europe  
 Europa Zachodnia - Western Europe  
 Bliski Wschód - the Middle East  
 Daleki Wschód - the Far East)

⬇ 05:17

***Państwa europejskie***

Anglia - England  
 Austria - Austria  
 Belgia - Belgium  
 Białoruś - Belarus  
 Bułgaria - Bulgaria  
 Chorwacja - Croatia  
 Czechy - the Czech Republic  
 Dania - Denmark  
 Finlandia - Finland  
 Francja - France  
 Grecja - Greece  
 Hiszpania - Spain  
 Holandia - Holland  
 Irlandia - Ireland

Niemcy - Germany  
 Polska - Poland  
 Portugalia - Portugal  
 Rosja - Russia  
 Rumunia - Romania  
 Słowacja - Slovakia  
 Słowenia - Slovenia  
 Szwajcaria - Switzerland  
 Szwecja - Sweden  
 Ukraina - the Ukraine  
 Walia - Wales  
 Węgry - Hungary  
 Wielka Brytania - Great Britain, the UK  
 Włochy - Italy

⬇ 06:58

***Pozostałe państwa (wybrane)***

Australia - Australia  
 Brazylia - Brazil  
 Chile - Chile  
 Chiny - China  
 Egipt - Egypt

Japonia - Japan  
 Kanada - Canada  
 Meksyk - Mexico  
 Nowa Zelandia - New Zealand  
 Stany Zjednoczone - the USA

↓ 07:33

### ***Wybrane miasta***

Berlin - Berlin  
Florence - Florence  
Kraków - Krakow, Cracow  
Londyn - London  
Madryt - Madrid  
Moskwa - Moscow  
Nowy Jork - New York

Paryż - Paris  
Pekin - Beijing  
Praga - Prague  
Rzym - Rome  
Warszawa - Warsaw  
Wenecja - Venice  
Wiedeń - Vienna



B

14b.mp3 długość nagrania: 01:20

### ***Organizacje międzynarodowe***

|   |   |
|---|---|
| Unia Europejska                           | European Union, the EU                    |
| Parlament Europejski                      | European Parliament                       |
| Europejska Organizacja Współpracy Gospod. | EFTA (European Free Trade Association)    |
| Czerwony Krzyż                            | the Red Cross                             |
| Greenpeace                                | Greenpeace                                |
| NATO                                      | NATO (North Atlantic Treaty Organization) |
| ONZ                                       | UN (United Nations)                       |
| Światowa Organizacja Handlu               | WTO (World Trade Organization)            |
| Światowa Organizacja Zdrowia              | WHO (World Health Organization)           |

---

|                               |                               |
|-------------------------------|-------------------------------|
| tożsamość narodowa            | national identity             |
| poczucie tożsamości narodowej | feelings of national identity |
| waluta europejska             | European currency             |
| wspólna polityka              | common policy                 |



C

14c.mp3 długość nagrania: 03:51

### ***Konflikty wewnętrzne i międzynarodowe***

|               |   |
|---------------|---|
| armia, wojsko | army                                      |
| iść do wojska | to join the army, to sign up for the army |

materiały pochodzą z książki *Tematyczny słownik polsko-angielski*, [www.enet.pl](http://www.enet.pl)

|                                     |  |
|-------------------------------------|--|
| wstąpić do wojska                   | to enlist                                |
| służyć w wojsku                     | to serve in the army                     |
| bomba                               | bomb                                     |
| bombardować                         | to bomb                                  |
| podłożyć bombę                      | to plant a bomb                          |
| bronić / atakować                   | to defend / to attack                    |
| cel                                 | target                                   |
| czołg                               | tank                                     |
| dowództwo / dowodzić / dowódca      | command / to command / commander         |
| flota / okręt wojenny / załoga      | fleet / warship / crew                   |
| konflikt zbrojny                    | armed conflict                           |
| koszary                             | barracks                                 |
| obóz                                | camp                                     |
| kwatery główna                      | headquarters                             |
| marynarka wojenna / siły powietrzne | the Navy / the Air Force                 |
| okrążyć                             | to surround                              |
| partyzant / wojna partyzancka       | guerrilla / guerrilla warfare            |
| piechota                            | infantry                                 |
| pocisk / torpeda                    | missile / torpedo                        |
| poddanie się / poddawać się         | surrender / to surrender                 |
| pokój                               | peace                                    |
| podpisać traktat pokojowy           | to sign a peace treaty                   |
| uzgadniać warunki porozumienia      | to discuss the terms of a treaty         |
| porozumienie, umowa, zgoda          | agreement                                |
| dojść do porozumienia               | to come to an agreement (on <i>sth</i> ) |
| sankcje                             | sanctions                                |
| sankcje handlowe/ekonomiczne        | trade sanctions/economic sanctions       |
| siły specjalne / siły zbrojne       | special forces / the armed forces        |
| sojusz / sojusznik                  | alliance / an ally                       |
| wojna                               | war                                      |
| wypowiedzieć wojnę (państwu)        | to declare war (on a country)            |
| być w stanie wojny z...             | to be at war with...                     |
| prowadzić wojnę przeciwko...        | to wage war against...                   |
| wojskowy / wojsko                   | military / the military                  |
| wygrać / przegrać (bitwę)           | to win / to lose (a battle)              |
| zaginiony w akcji                   | missing in action, lost in action        |
| zawieszenie broni                   | ceasefire                                |
| ogłosić zawieszenie broni           | to declare a ceasefire                   |

*www.maturazangielskiego.net - bezpłatne materiały, zadania, ogłoszenia, forum, książki...*

|                                 |                                       |
|---------------------------------|---------------------------------------|
| ogłosić warunkowe zaw. broni    | to declare a conditional ceasefire    |
| ogłosić bezwarunkowe zaw. broni | to declare an unconditional ceasefire |
| żołnierz                        | soldier                               |



14d.mp3 długość nagrania: 08:26

### **Przestępczość**

|                                     |  |
|-------------------------------------|--|
| gangster / gang                     | gangster / gang                                  |
| handlarz narkotyków                 | drug dealer                                      |
| sprzedawać narkotyki                | to sell drugs                                    |
| sprzedawca narkotyków               | pusher   |
| morderca / zamordować               | murderer / to murder                             |
| oszust / oszustwo                   | fraudster / fraud                                |
| podpalacz / podpalenie              | arsonist / arson                                 |
| policjant, policjantka / policja    | policeman, policewoman / police                  |
| policjant, policjantka              | police officer                                   |
| porywacz / porywacz samolotów       | kidnapper / hijacker                             |
| porywać / porywać samolot           | to kidnap / to hijack                            |
| przestępca / przestępstwo           | criminal / crime                                 |
| popęlnić przestępstwo               | to commit a crime/an offence                     |
| zmusić kogoś do...                  | to force someone to...                           |
| naciskać, żeby ktoś coś zrobił      | to pressure someone into doing <i>sth</i>        |
| szantażysta / szantaż / szantażować | blackmailer / blackmail / to blackmail (someone) |
| szpieg / szpiegostwo                | spy / espionage                                  |
| terrorysta / terroryzm              | terrorist / terrorism                            |
| wandal / niszczyć                   | vandal / to destroy, to do damage                |
| wandalizm                           | vandalism  |
| włamywacz / włamanie / włamać się   | burglar / break-in / to break in                 |
| włamać się do czyjegoś domu         | to break into <i>someone's</i> home              |
| zakładnik                           | hostage  |
| Wzięto go jako zakładnika.          | He was taken hostage.                            |
| zdrajca / zdradzać / zdrada         | traitor / to betray / betrayal                   |
| złodziej                            | thief (liczba mnoga - thieves)                   |
| złodziej kieszonkowy                | pickpocket                                       |
| przeszukać czyjąś torebkę           | to go through <i>someone's</i> handbag           |
| wyrwać komuś torebkę                | to snatch <i>someone's</i> handbag               |

materiały pochodzą z książki *Tematyczny słownik polsko-angielski*, [www.enet.pl](http://www.enet.pl)

⬇ 02:58

|   |  |
|---|--|
| aresztowanie / aresztować / w areszcie    | arrest / to arrest / in custody              |
| bójka, walka / bić się, walczyć           | fight / to fight                             |
| pobić                                     | to beat <i>someone</i> up                    |
| został pobity                             | he was (badly) beaten up                     |
| broń / pistolet / strzelać                | weapon / gun / to fire, to shoot             |
| falszerstwo / fałszować / fałszerz        | forgery / to forge / forger                  |
| grzywna, mandat                           | fine   |
| gwałt / gwałcić kogoś                     | rape / to rape <i>someone</i>                |
| Została zgwałcona.                        | She was raped.                               |
| gwałciciel                                | rapist                                       |
| komisariat policji                        | police station                               |
| kradzież w sklepie / złodziej (w sklepie) | shoplifting / shoplifter                     |
| molestowanie seksualne / molestować       | sexual harassment / to molest <i>someone</i> |
| okup / płacić okup                        | ransom / to pay the ransom                   |
| rabunek, napad / rabować                  | robbery / to rob                             |
| złodziej                                  | robber                                       |
| kraść                                     | to steal                                     |
| trucizna                                  | poison                                       |
| zatruc się / zatruc kogoś                 | to be poisoned / to poison <i>someone</i>    |

---

|                                      |  |
|--------------------------------------|--|
| dać komuś łapówkę / łapówkarstwo     | to bribe <i>someone</i> / bribery      |
| łapówka                              | bribe                                  |
| grozić / groźba                      | to threaten / threat                   |
| napadać kogoś / bandyta              | to mug / mugger                        |
| napad na ulicy                       | mugging                                |
| oszukiwać / (ujść z życiem)          | to cheat / (to cheat death)            |
| przyłapać kogoś na gorącym uczynku   | to catch <i>sb</i> red-handed          |
|                                      | to catch <i>sb</i> in the act          |
| trzymać kogoś w areszcie / areszt    | to keep <i>sb</i> in custody / custody |
| złamać prawo / popełnić przestępstwo | to break the law / to commit a crime   |

**Sąd**

⬇ 05:56

|                                  |  |
|----------------------------------|--|
| adwokat, prawnik                 | lawyer, również: solicitor, barrister, <i>USA</i> : attorney |
| podejrzany / podejrzewać / dowód | suspect / to suspect / evidence                              |
| winny / niewinny                 | guilty / not guilty, innocent                                |
| świadek / być świadkiem          | witness / to witness   |

[www.maturazangielskiego.net](http://www.maturazangielskiego.net) - bezpłatne materiały, zadania, ogłoszenia, forum, książki...

|   |   |
|---|---|
| świadek naoczny                             | eye witness   |
| sędzia / sędziować                          | judge / to judge  |
| wyrok, orzeczenie                           | judgment<br>(pisownia <i>judgement</i> jest również poprawna) |
| być aresztowanym                            | to be under arrest  |
| Jesteś aresztowany.                         | You're under arrest.  |
| cela więzienna                              | prison cell   |
| kara śmierci                                | capital punishment, death penalty                             |
| czekać na wyrok śmierci                     | to be on death row  |
| kara więzienia                              | prison sentence   |
| kara dożywocia                              | life sentence / life imprisonment                             |
| kaucja                                      | bail  |
| Został zwolniony za kaucją.                 | He was released on bail.                                      |
| Została zwolniona bez postawienia zarzutów. | She was released without charge.                              |
| prawo                                       | law   |
| proces / Został skazany na...               | trial / He was sentenced to...                                |
| przyznać się do winy                        | to plead guilty   |
| sąd / podawać do sądu                       | court / to take <i>sb</i> to court                            |
| sprawa                                      | case  |
| werdykt, orzeczenie / ogłosić werdykt       | verdict / to announce the verdict                             |
| więzienie / iść do więzienia / więzień      | prison / to go to prison / prisoner                           |
| wnieść sprawę przeciwko komuś               | to sue <i>sb</i> , to file a lawsuit against <i>sb</i>        |



14e.mp3 długość nagrania: 08:59

***Polityka społeczna\*, partie i politycy\*, kościoły i religie\*, gospodarka\****

**Polityka społeczna, partie i politycy**

➔ **Patrz również:** struktura państwa, urzędy, pkt 14A, str. 141.

|                               |                            |
|-------------------------------|----------------------------|
| partia                        | party                      |
| Partia Pracy                  | the Labour Party           |
| Partia Konserwatywna          | the Conservative Party     |
| Partia Liberalnych Demokratów | the Liberal Democrat Party |
| Partia Zielonych              | the Green Party            |
| Partia Republikańska          | the Republican Party       |

materiały pochodzą z książki *Tematyczny słownik polsko-angielski*, [www.enet.pl](http://www.enet.pl)



|  |  |
|--|--|
| Partia Demokratyczna                           | the Democratic Party                             |
| niezależny kandydat                            | an independent candidate                         |
| kandydować                                     | to stand for election                            |
| polityka / polityk                             | politics / politician                            |
| polityka ugrupowania                           | policy   |
| konserwatywny                                  | conservative                                     |
| liberalny                                      | liberal  |
| radykałny                                      | radical  |
| lewicowy / prawicowy                           | left wing / right wing                           |
| republikanin / demokrata                       | republican / democrat                            |
| opozycja / koalicja                            | the opposition / coalition                       |
| spotkanie na szczycie                          | summit (conference/meeting)                      |
| opieka społeczna, również <i>USA</i> : zasiłek | welfare; również: social services, welfare state |
| ubezpieczenia społeczne                        | social welfare                                   |
| izba niższa/wyższa                             | lower house / upper house                        |
| przejęcie władzy                               | takeover   |
| sesja, posiedzenie / mówca                     | session / speaker                                |

### Kościoły i religie

⬇ 01:55

|                 |               |
|-----------------|---------------|
| chrześcijaństwo | Christianity  |
| buddyzm         | Buddhism      |
| islam           | Islam         |
| katolicyzm      | Catholicism   |
| protestantyzm   | Protestantism |
| judaizm         | Judaism       |

|                      |                         |
|----------------------|-------------------------|
| Bóg / Wierzę w Boga. | God / I believe in God. |
| Chrystus             | Christ                  |
| anioł / diabeł       | angel / devil           |
| grzesznik / grzeszyć | sinner / to sin         |
| ateista              | atheist                 |
| Żyd                  | Jew                     |
| muzułmanin           | Muslim                  |
| chrześcijanin        | Christian               |
| protestant           | Protestant              |
| katolik              | (Roman) Catholic        |

|                                      |                                      |
|--------------------------------------|--------------------------------------|
| ortodoksyjny                         | orthodox                             |
| biskup / arcybiskup                  | bishop / archbishop                  |
| kapłan, ksiądz / pastor              | priest / vicar                       |
| męczennik                            | martyr                               |
| mnich                                | monk                                 |
| papież                               | pope                                 |
| Jan Paweł II                         | John Paul II                         |
| Benedykt XVI                         | Benedict XVI                         |
| pielgrzym / pielgrzymka              | pilgrim / pilgrimage                 |
| iść na pielgrzymkę                   | to go on a pilgrimage                |
| zakonnica                            | nun                                  |
| klasztor żeński/męski                | convent/monastery                    |
| <br>                                 |                                      |
| Biblia / Koran                       | the Bible / the Koran                |
| kościół / katedra / kaplica / meczet | church / cathedral / chapel / mosque |
| świątynia / synagoga                 | temple / synagogue                   |
| modlitwa / modlić się                | prayer / to pray                     |
| msza                                 | mass                                 |
| nawracać na...                       | to convert to...                     |
| osoba nawrócona na...                | a convert to...                      |
| wierzyć w...                         | to believe in...                     |
| wygłaszać kazanie                    | to preach                            |
| niebo / piekło                       | heaven / hell                        |
| raj / czyściec                       | paradise / purgatory                 |
| ołtarz                               | altar                                |
| sekty                                | sects, religious sects               |
| święty                               | saint                                |
| święta wojna                         | holy war, (w islamie) jihad          |
| wiara / osoba wierząca               | faith / believer                     |

### **Gospodarka**

⬇ 05:36

|                                  |   |
|----------------------------------|---|
| cena                             | price   |
| cena zbytu                       | selling price                                 |
| wojna cenowa                     | price war                                     |
| czysty zysk / mieć z czegoś zysk | clear profit / to make a profit on <i>sth</i> |
| gospodarka                       | economy                                       |
| gospodarka planowa/rynkowa       | planned economy/market economy                |

materiały pochodzą z książki *Tematyczny słownik polsko-angielski*, [www.enet.pl](http://www.enet.pl)

|                                   |   |
|-----------------------------------|---|
| gospodarka wolnorynkowa           | free-market economy                           |
| wolny rynek / Wspólny Rynek       | free market / the Common Market               |
| handel                            | trade, commerce                               |
| handel detaliczny/hurtowy         | retail/wholesale trade                        |
| handel krajowy/zagraniczny        | domestic trade / foreign trade                |
| bilans handlowy                   | the trade balance, the balance of trade       |
| handel internetowy                | e-commerce                                    |
| bankowość internetowa             | e-banking                                     |
| import / importer                 | import / importer                             |
| eksport / eksporter               | export / exporter                             |
| importować / eksportować          | to import / to export                         |
| inwestować / inwestycja           | to invest, to make an investment / investment |
| konsument / konsumpcja            | consumer / consumption                        |
| kryzys ekonomiczny                | recession, slump                              |
| dobra koniunktura                 | boom  |
| przychód / rozchód                | income / expenditure                          |
| rynek / czarny rynek              | market / black market                         |
| siła robocza                      | workforce                                     |
| sprzedawać / kupować              | to sell / to buy                              |
| sprzedawanie/kupowanie dóbr/usług | selling/buying goods/services                 |
| sprzedawca / kupujący             | seller / buyer                                |
| <i>potocznie: wyjść na zero</i>   | to break even                                 |
|                                   | to reach break-even point                     |
| wymieniać / dzierżawić            | to exchange / to lease                        |
| towary                            | commodities, goods                            |
| zysk / strata / wydatki           | profit / loss / expenditures                  |



14f.mp3 długość nagrania: 01:29

### **Dialog: wybory (Elections)**

Paul: Hi, Sally! What are you doing here?

Sally: I'm trying to get elected to the local council on Saturday.

Paul: Wow! I see you're standing for the Greens, then.

Sally: That's right! You know, I'm really excited about it! I've never done anything like this before!

Paul: Don't say that too loudly or people won't vote for you!

*www.maturazangielskiego.net - bezpłatne materiały, zadania, ogłoszenia, forum, książki...*

Sally: Paul!

Paul: Well, it's true! Anyway, have people shown much interest?

Sally: They have! I'm really surprised about it, actually. A few people have been talking to me about global warming and the greenhouse effect and quite a few people have signed the anti-whaling petitions on the table. By the way, I'll give you a nice Green Party sticker if you sign them for me.

Paul: Alright then, here you go.

Sally: Thanks! And here's your sticker!

Paul: Oh, it's beautiful! Have you actually managed to get anybody to vote for you?

Sally: Well, we're doing really well in the opinion polls right now, so we should get a few seats.

Paul: And what are you planning to do for Grimsby if you do get elected?

Sally: We want the council to switch over to using clean forms of energy. And we want to force the local bus companies to use clean fuels too. We're also planning a congestion charge to get people to use buses rather than cars. So, can I count on your vote, Paul?

Paul: Of course you can! Good luck on Saturday!

Sally: Thanks!

### ***Tłumaczenie***

Paul: Cześć Sally! Co ty tu robisz?

Sally: Chciałabym zostać wybrana do Rady Miasta w sobotę.

Paul: Wow! Widzę, że kandydujesz z Partii Zielonych.

Sally: Właśnie! Wiesz, naprawdę się cieszę z tego wszystkiego! Nigdy wcześniej nie robiłam takich rzeczy.

Paul: Nie mów tego głośno, bo ludzie nie będą na ciebie głosować!

Sally: Paul!

Paul: Tak, to prawda! Jest jakieś zainteresowanie?

Sally: Tak! Naprawdę jestem tym zaskoczona. Kilka osób rozmawiało ze mną na temat ocieplenia klimatu i efektu cieplarnianego, i całkiem sporo osób podpisało petycję w sprawie zaprzestania połowów wielorybów. A tak przy okazji, dam ci fajną naklejkę z logo naszej partii, jeśli podpiszesz tę petycję.

Paul: W porządku, proszę bardzo.

Sally: Dzięki! Twoja naklejka!

Paul: No, piękna! Udało ci się namówić kogoś, aby oddał na ciebie głos?

Sally: Nieźle wypadamy w sondażach poparcia, więc powinniśmy dostać kilka miejsc.

Paul: A co planujesz zrobić dla <naszego miasta> Grimsby, jeśli zostaniesz wybrana?

Sally: Będziemy chcieli zdecydowanie więcej uwagi poświęcić czystym formom energii. Chcemy też przekonać lokalne firmy zajmujące się transportem publicznym, aby używały czystych paliw. Planujemy wprowadzić opłatę drogową, aby zmusić ludzi do częstszego korzystania z autobusów zamiast z samochodów. No więc mogę liczyć na twój głos, Paul?

Paul: Oczywiście, że możesz! Powodzenia w sobotę!

Sally: Dziękuję!